

Målnummer: Ö4239-05 **Avdelning:** 2

Domsnummer:

Avgörandedatum: 2007-04-27

Rubrik: En borgenär har ansetts vara berättigad till efterutdelning i konkurs trots att hans fordran mot gäldenären personligen preskriberats under den tid som gått efter det att konkursen ursprungligen avslutades. Rätten till utdelning som sådan har ansetts inte vara av obligationsrättslig karaktär och därför inte falla inom tillämpningsområdet för preskriptionslagen (1981:130).

Lagrum:

- 11 kap. 12 §, 18 §, 19 §, 20 § och 21 § konkurslagen (1987:672)
- 2 §, 5 §, 7 § och 11 § preskriptionslagen (1981:130)

Rättsfall:

- NJA 1895 s. 294
- NJA 1903 s. 476

REFERAT

Håges Livs Aktiebolag (Håges) försattes år 1991 i konkurs vid Sundsvalls tingsrätt. Borgenärer i konkursen var bl.a. FöreningsSparbanken AB och Lindebergs Grant Thornton AB (Lindebergs). Enligt förvaltarens utdelningsförslag erhöll banken viss utdelning. Konkursen avslutades genom att utdelningsförslaget fastställdes av tingsrätten den 17 mars 1993.

I mars 2004 fick konkursförvaltaren kännedom om ytterligare tillgångar som var tillgängliga för utdelning. Med anledning härav återupptogs handläggningen av konkursen och bevakningsförfarande anordnades. FöreningsSparbanken och Lindebergs bevakade sina fordringar. Förvaltaren anmärkte mot bevakningarna under återopande av att fordringarna var preskriberade.

Sundsvalls tingsrätt

Sedan förlikningssammanträde hållits vid Sundsvalls tingsrätt utan att tvistefrågorna blivit förlikta meddelade tingsrätten (tingsfiskalen Sonja Ahlgren) den 29 november 2004 beslut av följande innehåll:

Lindebergs har bevakat en fordran om 15 331 kr jämte ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen.

FöreningsSparbanken har bevakat en fordran om 192 323 kr jämte ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen.

Förvaltaren har som grund för sina anmärkningar mot bevakningarna anfört att fordringarna är preskriberade, eftersom mer än tio år förflutit sedan senaste preskriptionsavbrott. Han har därvid gjort gällande att preskription inträtt oavsett vilken kännedom förvaltaren borde ha haft om aktieinnehavet och oavsett om det fanns någon att aktualisera fordran hos. Han har vidare gjort gällande att det saknas belägg för att en privat fordran i konkurs är evig på samma sätt som statens fordringar.

Tingsrätten gör följande bedömning.

I enlighet med 2 § första stycket preskriptionslagen preskriberas en fordran tio år efter tillkomsten om inte preskriptionen avbryts dessförinnan. Enligt 5 §

tredje punkten samma lag kan preskriptionen avbrytas genom att borgenären åberopar fordringen gentemot gäldenären vid domstol i t.ex. ett konkursförfarande.

När preskriptionen har avbrutits genom att fordringen åberopats i ett konkursförfarande löper, enligt 7 § första stycket preskriptionslagen, ny preskriptionstid från den dag det rättsliga förfarandet avslutas. En konkurs skall, enligt 11 kap. 18 § konkurslagen, anses avslutad när tingsrätten har fastställt utdelning. När det gäller konkursfordringar löper alltså ny preskriptionstid från och med att slututdelningsförslaget har fastställts.

Lindebergs och FöreningsSparbanken gjorde gällande sina fordringar i den ursprungliga konkursen. Därmed har preskriptionsavbrott skett. Det ursprungliga konkursförfarandet avslutades i samband med fastställandet av utdelningsförslaget i mars 1993. Med anledning av att nya medel tillkom i konkursboet återupptogs dock handläggningen av konkursen i maj 2004. Frågan är då om ny preskriptionstid började löpa i samband med fastställandet av utdelningsförslaget, varvid de bevakade fordringarna i så fall preskriberades i mars 2003.

Av reglerna om efterutdelning framgår att förvaltaren, om det tillkommer nya medel, skall dela ut dessa till borgenärerna och, om det är oklart hur medlen skall fördelas, upprätta ett förslag till efterutdelning. Därvid skall de vanliga reglerna om utdelning tillämpas. Någon regel som anger en tid, inom vilken efterutdelning skall ske, finns inte.

När det gäller statliga fordringar får en åtgärd för att säkerställa fordran, som vidtagits innan preskription inträtt, fullföljas efter preskriptionstidens utgång. Av förarbeten och rättspraxis framgår att en ansökan om konkurs eller en bevakning av fordran i en konkurs är en sådan åtgärd för att säkerställa fordran som får fullföljas efter preskriptionstidens utgång (se prop. 1981/82:96 s. 42 och NJA 2000 s. 252). Någon anledning att behandla privata fordringsägare på annat sätt än staten har tingsrätten inte funnit. På grund härav, och då utformningen av reglerna om efterutdelning tyder på att konkursförfarandet inte kan anses ha avslutats förrän nytillkomna medel har delats ut till borgenärerna, finner tingsrätten att de bevakade fordringarna skall ha samma rätt vid efterutdelningen som de skulle ha haft om medlen hade funnits tillgängliga vid upprättandet av det ursprungliga utdelningsförslaget.

Då beloppen och sättet att beräkna ränta för de bevakade fordringarna har vitsordats finner tingsrätten att Lindebergs har en bevakningsbar fordran i konkursen på 15 331 kr jämte ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen med förmånsrätt enligt 10 a § förmånsrättslagen samt att FöreningsSparbanken har en bevakningsbar fordran i konkursen på 192 323 kr jämte ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen med förmånsrätt enligt 5 § andra punkten förmånsrättslagen (i dess lydelse före den 1 januari 2004).

Hovrätten för Nedre Norrland

Konkursboet överklagade i Hovrätten för Nedre Norrland och yrkade att hovrätten skulle ogilla FöreningsSparbankens och Lindebergs bevakningar. Som grund för sin talan gjorde konkursboet gällande att fordringarna var preskriberade då mer än tio år förflutit från att utdelningsförslaget i konkursen fastställdes fram till den tidpunkt då den nya tillgången blev känd för konkursboet.

FöreningsSparbanken och Lindebergs bestred ändring och anförde i huvudsak följande. De medel som nu är aktuella för efterutdelning utgör inte en ny tillgång i konkursen. Konkursen kan inte anses ha avslutats innan tillgången fördelats mellan borgenärerna. Någon yttersta tidsgräns för efterutdelning i en konkurs finns inte. En ordning som innebär att borgenärer efter det att ett utdelningsförslag har fastställts måste vidta preskriptionsavbrytande åtgärder för det fall en tillgång, som borgenärerna saknat kännedom om vid

konkurstillfället men som ändå fanns vid detta tillfälle, skulle framkomma efter mer än tio år, är orimlig. Det kan inte vara lagstiftarens intention att en tillgång skall kunna förtigas till dess mer än tio år har förflutit från det fastställda utdelningsförslaget och att fordringarna i konkursen därmed skulle vara preskriberade.

Lindebergs tillade följande. Det är i målet ostridigt att statliga fordringar inte preskriberas för det fall fordran säkerställts innan preskription inträtt. Lindebergs har inte kunnat finna något belägg för att privata fordringar i en konkurs, i preskriptionshänseende, skall behandlas på annat sätt än statens fordringar.

Hovrätten (hovrättsråden Mats Fällström, Gösta Grefberg och Rikard Ebbing, referent) anförde i beslut den 11 oktober 2005:

Preskriptionslagen (1981:130) gäller i fråga om preskription av fordringar, i den mån inte annat följer av vad som är särskilt föreskrivet. För de fordringar som är aktuella i detta mål finns inget särskilt föreskrivet, vilket alltså innebär att preskriptionslagen är tillämplig på frågan om FöreningsSparbanken och Lindebergs förlorat sin rätt att kräva ut sina fordringar.

Enligt 2 § första stycket preskriptionslagen preskriberas fordringar som här är i fråga tio år efter tillkomsten, om inte preskriptionen avbryts dessförinnan. Av 5 § tredje punkten preskriptionslagen följer att preskriptionen avbryts bl.a. genom att borgenären åberopar fordringen gentemot gäldenären i konkursförfarande. Enligt 7 § första stycket preskriptionslagen gäller för en fordran som åberopats enligt 5 § tredje punkten att en ny preskriptionstid löper enligt 2 § från den dag det rättsliga förfarandet avslutats. I 11 kap. 18 § konkurslagen föreskrivs att en konkurs anses avslutad när tingsrätten fastställt utdelning i konkursen.

Tingsrätten fastställde utdelningen i Håges konkurs den 17 mars 1993, varför konkursen avslutades då. Samtidigt började en ny preskriptionstid om tio år att löpa för FöreningsSparbankens och Lindebergs fordringar. Konkursförfarandet återupptogs först i maj 2004 och således efter utgången av preskriptionstiden. Någon åtgärd som medfört att preskriptionen dessförinnan avbrutits har inte vidtagits. FöreningsSparbankens och Lindebergs fordringar är därför preskriberade och kan inte längre göras gällande i den återupptagna konkursen.

- - -.

Med ändring av tingsrättens beslut ogillar hovrätten de bevakningar som FöreningsSparbanken och Lindebergs framställt.

Högsta domstolen

FöreningsSparbanken (numera Swedbank AB) och Lindebergs överklagade och yrkade att HD skulle fastställa tingsrättens beslut.

Konkursboet bestred ändring.

Målet avgjordes efter föredragning.

Föredraganden, rev.sekr. Hampus Lilja, föreslog i betänkande följande beslut:

Skäl

Håges Livs AB försattes i konkurs den 2 april 1991. Vid upprättandet av utdelningsförslag i konkursen upptogs Swedbanks och Lindebergs fordringar. Konkursen avslutades den 17 mars 1993 med viss utdelning till Swedbank. I anledning av konkursförvaltarens begäran förordnade tingsrätten den 14 juli 2004 om bevakningsförfarande på grund av nytillkomna tillgångar. I

bevakningsförfarandet anmärkte konkursförvaltaren mot Swedbanks och Lindebergs fordringar och anförde att de var preskriberade.

I målet är det ostridigt att det gått mer än tio år sedan konkursen avslutades utan att någon preskriptionsbrytande åtgärd har vidtagits av borgenärerna. Enligt 2 § preskriptionslagen (1981:130) är vid sådana förhållanden Swedbanks och Lindebergs fordringar i regel preskriberade. Swedbank och Lindebergs har dock gjort gällande att deras krav på konkursboet inte är en fordran i den mening som avses i preskriptionslagen utan att deras anspråk på konkursboet är en på de bevakade fordringarna grundad (medlems-)rätt i konkursen som närmast har karaktär av associationsrättslig andelsrätt som inte omfattas av preskriptionslagen.

Fråga i målet är således om Swedbank och Lindebergs på grund av preskription förlorat sin rätt till efterutdelning i Håges konkursbo.

Enligt 1 § preskriptionslagen är lagen tillämplig i fråga om preskription av fordringar om inte annat är föreskrivet. Enligt 8 § preskriptionslagen innebär preskription att borgenären förlorar sin rätt att kräva ut sin fordran. I förarbetena till preskriptionslagen anges att innebörden av bestämmelsen är att en borgenär inte skall kunna tvinga fram fullgörelse genom att utverka dom eller verkställighet utan gäldenärens medgivande, se prop. 1979/80:119 s. 72. Vidare uttalas att med fordran avses alla slags fordringar oavsett om de avser pengar, varor, tjänster eller andra prestationer men inte bland annat andelsrätter, se a.a. s. 88. I 10 och 11 §§ preskriptionslagen görs vissa undantag från 8 §. Bestämmelserna möjliggör att en fordran, utan hinder av att den är preskriberad, i vissa fall kan användas till kvittning samt att borgenär kan ta ut sin fordran ur egendom i vilken han har panträtt eller retentionsrätt till säkerhet för fordringen.

När det gäller konkursförfarandet och dess inverkan på eventuell preskription av en fordran kan till en början följande noteras. Enligt 5 § 3 preskriptionslagen avbryts preskription genom återopande av fordran vid konkursförfarande. Enligt 7 § första stycket preskriptionslagen börjar ny preskriptionstid löpa när konkursförfarandet avslutas. Vidare anges att ett återupptagande av konkursförfarandet före den nya preskriptionstidens utgång avbryter preskriptionstiden och ny tid börjar löpa när återupptagandet avslutas. Av 3 kap. 2 § andra stycket konkurslagen framgår att preskriptionsavbrytande åtgärder som företas av gäldenären dagen efter det att konkursbeslutet publiceras i Post- och Inrikes Tidningar inte blir gällande mot konkursboet utom i vissa undantagsfall. En sådan åtgärd blir således endast gällande mot gäldenären.

Vidare innehåller konkurslagen vissa regler om preskription avseende utdelning i konkurs. Av 11 kap. 12 § konkurslagen framgår att vid utdelning förlorar en borgenär sin rätt till utdelning om han inte gör anspråk på medlen inom två år från det att utdelningsförslaget vann laga kraft eller senare dag som inneburit att han berättigats att lyfta medlen. I 11 kap. 21 § konkurslagen finns en snarlik regel för efterutdelning. 12 § är likalydande med 148 a § i 1921 års konkurslag. I förarbetena till 148 a § diskuteras borgenärernas rätt till egendom i konkursboet som är avsedd för utdelning till borgenärerna. Därvid anförs att det rättsligt sett inte förhåller sig så att borgenärer kan direkt göra anspråk på egendom som tillhör konkursboet. Det uttalas vidare att preskription enligt bestämmelsen inte påverkar den preskriptionstid som med avseende å fordringen gäller gentemot konkursgäldenären personligen, se NJA II 1941 s. 501. Det anges även att ordningen kan leda till att en fordran kan vara preskriberad i förhållande till konkursboet men inte i förhållande till gäldenären.

Swedbank och Lindebergs har en ordinär penningfordran på konkursboet vilket talar för att deras anspråk är en fordran som avses i preskriptionslagen. Vidare framgår av det ovan anförda att en fordran som görs gällande i konkurs inte skall behandlas på annat sätt än andra fordringar när det gäller preskription. Av

detta följer att Swedbank och Lindebergs, som inte gjort någon preskriptionsbrytande åtgärd gentemot konkursboet före preskriptionstidens utgång, har förlorat sin rätt till utdelning i konkursen. Överklagandet skall därför lämnas utan bifall.

HD:s avgörande

HD lämnar överklagandet utan bifall.

HD (justitieråden Johan Munck, Gertrud Lennander, referent, Severin Blomstrand, Ann-Christine Lindeblad och Kerstin Calissendorff) meddelade den 27 april 2007 följande slutliga beslut:

Skäl

Av utredningen framgår bl.a. följande. Håges Livs Aktieföretag (Håges) försattes i konkurs år 1991. FöreningsSparbanken AB (Swedbank) och Lindebergs Grant Thornton AB (Lindebergs) var borgenärer i konkursen. Konkursen avslutades år 1993. Under år 2004 fick konkursförvaltaren kännedom om att det fanns ytterligare medel tillgängliga för utdelning (efterutdelning). I anledning härav återupptogs handläggningen av konkursen. I det bevakningsförfarande som anordnades inför efterutdelningen anmärkte konkursförvaltaren mot Swedbanks och Lindebergs bevakningar och åberopade som grund att deras fordringar var preskriberade. Det är ostridigt att varken Swedbank eller Lindebergs hade vidtagit någon preskriptionsavbrytande åtgärd under de mer än tio år som hade förflutit sedan konkursen ursprungligen avslutades.

Frågan i målet gäller om Swedbank och Lindebergs på grund av preskription har förlorat sin rätt till efterutdelning i konkursen.

Av de allmänna reglerna om preskription av fordringar i preskriptionslagen (1981:130) framgår, förutom huvudregeln att en fordran preskriberas tio år efter tillkomsten om inte preskriptionen avbryts dessförinnan, bl.a. att preskriptionen kan avbrytas genom att borgenären åberopar fordringen i ett konkursförfarande och att ny preskriptionstid då löper från det att förfarandet avslutas; återupptas förfarandet före den nya preskriptionstidens utgång avbryts preskriptionen, varefter ny tid räknas från den dag det återupptagna förfarandet avslutas (se 2, 5 och 7 §§). Att preskriptionslagen skall tillämpas på borgenärens fordran mot gäldenären personligen står klart. Frågan är emellertid huruvida den också är tillämplig beträffande borgenärens rätt till utdelning (efterutdelning) i gäldenärens konkurs.

Enligt 1 § preskriptionslagen gäller lagen i fråga om preskription av fordringar, i den mån inte annat följer av vad som är särskilt föreskrivet. Såsom också anges i förarbetena omfattar fordringsbegreppet varken sakrättsliga anspråk eller andra rättigheter som inte är av obligationsrättslig karaktär, t.ex. rätt till underhåll enligt FB, arvsrätt, upphovsrätt och andelsrätter. Obligatoriska anspråk som grundar sig på sådana rättigheter faller däremot inom lagens tillämpningsområde, i den mån de inte regleras av särskilda preskriptionsbestämmelser. (Se prop. 1979/ 80:119 s. 88. Jfr också t.ex. Rodhe, Obligatorisk rätt, 1956, s. 653 och 662 ff. samt rättsfallen NJA 1903 s. 476, avgjort i plenum, och NJA 1895 s. 294.)

I linje med det nu återgivna synsättet bör man skilja mellan rätten till utdelning i konkurs som sådan och rätten till fastställd utdelning. Rätten till utdelning som sådan kan karakteriseras som ett konkursrättsligt anspråk vilket inte är av obligationsrättslig karaktär. De syften och tankegångar som ligger bakom de allmänna preskriptionsreglerna - att skapa klarhet, säkerhet och ekonomi i rättslivet, hänsyn till bevisvärigheten, till olägenheten av att fordringen hålls svävande etc. - har inte heller någon relevans när det gäller rätten till utdelning som sådan. Här tillämpas i stället konkurslagens regler angående eventuella tidsfrister m.m. Det som nu sagts om rätten till utdelning gäller även rätten till efterutdelning. Däremot är rätten till fastställd utdelning ett obligatoriskt

anspråk gentemot konkursboet som är föremål för preskription enligt 11 kap. 12 § eller - beträffande efterutdelning - 21 § konkurslagen (1987:672). Eftersom rätten till utdelning i konkurs inte utgör någon fordringsrätt mot konkursboet, förrän utdelningen blivit fastställd, är preskriptionslagen inte tillämplig på utdelningsrätten i sig.

Konkursboet har emellertid invänt att rätten till utdelning i konkurs förutsätter att borgenären har en giltig fordran på gäldenären och att någon utdelningsrätt inte kan föreligga utan en sådan fordringsrätt.

En preskriberad fordran medför i allmänhet inte rätt till betalning i konkurs. Vissa undantag finns dock, t.ex. om borgenären kan åberopa en säkerhetsrätt vilken inte förutsätter att hans fordran är förenad med ett personligt betalningsansvar för gäldenären (jfr också 11 § preskriptionslagen). Frågan är då vilken betydelse som skall tillmätas konkursboets invändning när det gäller rätten till efterutdelning.

Ett krav på att borgenärens fordran mot gäldenären personligen inte får ha preskriberats när efterutdelning blir aktuell skulle kunna leda till föga ändamålsenliga resultat. Effekten kan t.ex. bli att hela utdelningen slumpartat tillfaller en enda borgenär vars fordran inte hunnit bli preskriberad, därför att denne borgenär gjort en efterbevakning eller haft en bevakningstvist som avslutats efter konkursen.

Även systematiska skäl talar emot att en borgenärs rätt till efterutdelning skulle vara beroende av huruvida gäldenärens personliga betalningsansvar för fordringen består eller inte.

Efterutdelning, som regleras i 11 kap. 19-21 §§ konkurslagen, skall ske när det sedan ett utdelningsförslag har upprättats visar sig att det finns ytterligare medel som skall utdelas i konkursen. Det kan t.ex. förhålla sig så att medel som har reserverats för ett visst ändamål inte behövts för detta eller, såsom i förevarande fall, att en tidigare okänd tillgång upptäckts. Någon tidsgräns inom vilken efterutdelning kan ske finns inte angiven. Gemensamt för de olika situationer som det är fråga om är att tillgången egentligen skulle ha ingått i underlaget för det ursprungliga utdelningsförslaget men att detta av olika skäl inte blev fallet. Efterutdelningen kan således sägas gå ut på att korrigera det ursprungliga utdelningsförslaget. Det avgörande för rätten att få delta i efterutdelningen måste därför vara att borgenären hade kunnat göra sin fordran gällande i det ursprungliga konkursförfarandet. Frågan om borgenärens fordran mot gäldenären personligen har hunnit bli preskriberad vid tidpunkten för efterutdelningen saknar då betydelse.

Det sagda innebär att Swedbanks och Lindebergs bevakade fordringar, såsom tingsrätten funnit, skall ha samma rätt vid efterutdelningen i Håges konkurs som de skulle ha haft om de i målet aktuella medlen hade funnits tillgängliga vid upprättandet av det ursprungliga utdelningsförslaget.

HD:s avgörande

Med ändring av hovrättens beslut fastställer HD det slut som tingsrättens beslut innehåller.

HD:s beslut meddelat: den 27 april 2007.

Mål nr: Ö 4239-05.

Lagrum: 11 kap. 12, 18 och 19-21 §§ konkurslagen (1987:672) samt 2, 5, 7 och 11 §§ preskriptionslagen (1981:130).

Rättsfall: NJA 1895 s. 294 och NJA 1903 s. 476.

Sökord: Konkurs; Preskription; Efterutdelning; Utdelning
